

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 12.07.2004
COM(2004)472 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS
SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGANAK**

Árvíz kockázatok kezelése

Árvíz megelőzés, árvíz elleni védekezés és árvíz károk mérséklése

1. BEVEZETÉS

1998 és 2002 között Európa száznál több nagyobb árvízeseményt szenvedett el, beleértve a Duna és Elba folyók mentén 2002-ben bekövetkezett katasztrofális hatású árvizeket is. 1998 óta az árvizek mintegy 700 emberéletet követeltek, körülbelül félmillió embert kellett kitelepíteni, és a biztosított gazdasági veszteségek legalább 25 milliárd euró nagyságúak voltak¹.

Az árvizek kockázatának kitett érték óriási lehet. Például a Rajna különösen árvízveszélyes területein élők száma meghaladja a 10 millió főt, és a potenciális kár összege mintegy 165 milliárd euró összegűre tehető. Az áradások a tengerparti területeket szintén veszélyeztetik. Európa partvonalai mentén 500 méteres körzeten belül a gazdasági eszközök teljes értéke, a tengerparti strandokat, mezőgazdasági területeket és ipari létesítményeket is beleértve jelenleg a becslések szerint 500–1000 milliárd euró összegűre tehető².

A gazdasági és szociális értelemben elszenvedett károkon túlmenően az árvizek súlyos környezeti hatásokat is előidézhetnek, például amikor a szennyvízkezelő telepek elárasztódnak, vagy amikor az áradás nagy mennyiségű toxikus anyagot tároló gyári létesítményeket is érint. Az árvizek károsíthatják a vizes élőhelyeket is, és a biológiai sokféleség csökkenését okozhatják.

Az árvíz természeti jelenség, amelyet nem lehet megakadályozni. Ugyanakkor azonban az emberi tevékenységek hozzájárulnak a különösen veszélyes árvízesemények valószínűségének növeléséhez és a káros hatásoknak a súlyosbításához. Sok tagállam már alkalmaz árvízvédelmi intézkedéseket, az egyeztetett és összehangolt fellépés azonban az Európai Unió szintjén jelentős többletértéket hozhat, és javíthatja az árvíz elleni védekezés általános szintjét. Az emberi élet, a gazdasági eszközök és a környezet biztonságát veszélyeztető potenciális kockázat tudatában nem engedhetjük meg magunknak a tétlenséget; Európa elkötelezettsége a fenntartható fejlődés iránt megkérdőjeleződik, ha nem tesszük meg a megfelelő intézkedéseket.

2. AZ ÁRVIZEK PROBLÉMÁJÁNAK KEZELÉSE

2.1. A probléma kivizsgálása

Folyókon árvizek olyankor keletkezhetnek, amikor a természetes vagy ember által alkotott vízvezető rendszer befogadóképessége nem elegendő ahhoz, hogy az esőzések által előidézett vízmennyiséget elvezesse, vagy az árvízvédelmi módszerek eredménytelensége esetén. A tapasztalatok azt mutatták, hogy az egyik helyen alkalmazott helyi árvízvédelmi intézkedések visszahatnak a folyók felső vagy alsó szakasza mentén elhelyezkedő területekre. Ha például az egyik terület olyan gépészeti megoldásokat valósít meg, amelyekkel saját árterületéről a lehető leggyorsabban eltávolítja a vizet, ez egyszerűen csak azt jelenti, hogy az áradás hamarabb eléri a folyásirányban lejjebb elhelyezkedő területeken élő szomszédjait. Ezért elkerülhetetlenül fontos, hogy az árvizek elleni védekezés egyeztetett és összehangolt módon történjen a folyó teljes hosszában.

¹ Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Környezetvédelmi problémák bejelentése, 2003. 35. szám.

² EUrosion: <http://www.euroSION.org>

A folyók áradásai mind méretüket, mind időtartamukat tekintve eltérőek. Olyan nagy folyók esetében, mint például a Duna, a Rajna vagy az Elba, előfordulhat, hogy az árvíz jóval az esőzések ideje után következik be, és az árvíz napokig, hetekig, sőt hónapokig is eltarthat. Másrészt a hirtelen árhullám általában egy adott területet érintő, igen intenzív esőzések miatt következik be. A hirtelen árhullámok nagy kiterjedésű károkat képesek okozni, különösen olyankor, ha más természeti eseményekkel, például földrengéssel vagy sárlavinával egy időben következnek be. A hirtelen árhullám meglehetősen megszokott jelenség a földközi-tengeri és hegyvidéki területeken; különösen veszélyes az emberek számára, mert hirtelen keletkezik, és alig vannak a keletkezésükre figyelmeztető előjelek.

A tengerparti áradásokat előidézhetik tengeri viharok, amelyek dagályhullámot sodornak a szárazföldre. Több területen az árvizek esélye megnőtt a partvonal eróziója miatt. Ha tengeri viharok egybeesnek a folyótorkolatok magas vízállásával, nagy kiterjedésű károkat idézhetnek elő.

Az árvizeket előidéző alapvető okok (esőzés és a tengerszint magassága) természeti jelenségek, és lényegileg nem befolyásolhatók. Azonban azt a tényt, hogy az esőzés, vihar vagy dagály mekkora árvízkárokat okoz, igen nagy mértékben befolyásolja az emberi tevékenység, például az erdők kiirtása a felső vízgyűjtő területen, a folyók kiegyenesítése és a természetes árterületek csökkentése, nem megfelelő vízelvezető eljárások alkalmazása, és ami a legfontosabb, kiterjedt építkezés a nagy kockázatot jelentő árterületeken.

Két folyamat mutat rá az európai árvíz kockázatok súlyosbodására. Az egyik, hogy az éghajlatváltozás (intenzívebb esőzések és a tengerszint magasságának emelkedése) miatt valószínűsíthetően növekedni fog az árvizek gyakorisága és nagysága³. A másik, hogy bizonyítottan növekszik az árvíz kockázatok által érintett térségekben letelepedő emberek és gazdasági létesítmények száma.

Egyre nagyobb mértékben tudatossá válnak az árvizek emberi egészségre gyakorolt hatásai is, mind fizikai, mind pszichológiai értelemben. Súlyos egészségügyi kihatásai lehetnek például annak, amikor az áradások szennyezőanyagokat sodornak magukkal, vagy amikor szennyvízelvezető rendszerekből és mezőgazdasági területekről származó szennyezett vízzel keverednek. Az árvizek a szellemi egészségi állapotra is kihatással vannak: A nagy károk okozta stresszes állapoton túlmenően fennáll az áradások ismétlődésének a fenyegető veszélye, amihez bizonyos esetekben a biztosítási fedezet visszavonása társul, az érintett tulajdont úgyszólván eladhatatlanná téve.

Az árvizek kockázata továbbra is jelen marad az Európai Unióban és jelentősen fokozódhat az elkövetkező évtizedekben. A kihívás abban áll, hogy ezeket a változásokat mérlegelni kell, és védelmet kell nyújtani a társadalom és a környezet számára az árvizek negatív hatásai ellen.

2.2. Az árvíz kockázat kezelése

Az árvíz kockázatok kezelésének célja az árvizek bekövetkezési valószínűségének és hatásainak a csökkentése. A tapasztalatok bebizonyították, hogy a leghatékonyabb megközelítés az alábbi elemeket tartalmazó árvíz kockázat-kezelési programok kidolgozásával érhető el:

³ IPCC (2001): Éghajlatváltozás: A tudományos alapok. Az éghajlatváltozással foglalkozó kormányközi testület harmadik felmérése jelentésének I. munkacsoportja által szolgáltatott hozzájárulás. Szerkesztette: J.T. Houghton et al.

- **Megelőzés:** az árvizek által okozott károk megelőzése a jelenlegi és jövőbeli árvízveszélyes területeken házak és gazdasági létesítmények építésének az elkerülésével, jövőbeli fejlesztéseknek az árvíz kockázathoz igazításával; megfelelő földhasználat, valamint helyes agrártermelési és erdészeti eljárások alkalmazásának a szorgalmazásával;
- **Védekezés:** strukturális és nem strukturális intézkedések megtétele a kérdéses területen az árvízveszély valószínűsíthető kockázatának és/vagy az árvizek hatásának a csökkentése céljából;
- **Felkészültség:** a lakosság tájékoztatása az árvíz kockázatokról és árvizek idején végrehajtandó teendőikről;
- **Vészhelyzeti beavatkozás:** árvizek eseteire vészhelyzeti beavatkozási tervek kidolgozása;
- **Helyreállítás és a tanulságok levonása:** a normál állapotok lehető legrövidebb időn belüli helyreállítása és a lakosságot érintő szociális és gazdasági hatások enyhítése.

3. A JELENLEG FOLYAMATBAN LEVŐ INTÉZKEDÉSEK, TERVEZETT JÖVŐBELI KEZDEMÉNYEZÉSEK ÉS TERVEZETT INTÉZKEDÉSEK

3.1. Európai szinten

3.1.1. Európai Kutatáspolitikai

Az Európai Bizottság az egymást követő kutatási és technológiai fejlesztési keretprogramjaival az 1980-as évek kezdetétől támogatja az árvízzel kapcsolatos kutatásokat⁴. Az európai kutatás sikeresen bővítette az árvizekkel és azok következményeivel kapcsolatos ismereteinket, valamint javította képességeinket annak felmérésére, hogy egy adott területen mekkora az árvíz bekövetkeztének valószínűsége és annak terjedelme.

A kutatási eredmények rámutattak az árvíz megelőzés műszaki módszereinek a korlátjaira, valamint a nagy értékű ökológiai rendszerek helyreállításához és megvédéséhez megfelelő lehetőségek biztosításának a szükségességére.

Az árvizek előrejelzéséhez és az ezekhez kapcsolódó kockázatok kezeléséhez is megfelelő módszereket dolgoztak ki. Ezeknek az eszközöknek és technikáknak némelyikét már Európán szerte alkalmazzák a vízgyűjtő területeken. Az új 10 millió euró költségű FLOODsite kutatási programot éppen mostanában indították el, és az hozzájárul az árvíz kockázatok integrált elemzésének és kezelési módszereinek a javításához⁵.

Az árvíz-előrejelzések⁶, az árvíz kockázatok feltérképezése és scenáriók készítése fontos alkotóelemei a közös kutatóközpont tervezett közreműködésének az árvízvédelem területén. A jövőbeli kutatás iránya az éghajlatváltozás hatáselemzéséhez, a mérséklési és alkalmazkodási stratégiákhoz kapcsolódik.

⁴ <http://www.eu-medin.org/floods-rtd-projects.php>

⁵ <http://www.floodsite.net>

⁶ <http://natural-hazards.jrc.it/floods/Preparedness/>

Egyértelműen szükséges a kutatótevékenységek folytatása az árvizek elleni védekezés területén. Az árvizek kezelésében a folyók vízgyűjtőjének elszigetelt tanulmányozása helyett az árvízvédelmet a folyók vízgyűjtő-gazdálkodása integrált és átfogó megközelítése részének kell tekinteni. A jövőbeli természetvédelmi kutatás⁷ többek között érinteni fog olyan kérdéseket, mint a környezetváltozások (például éghajlat) nagyságrendjének felmérése és előrejelzése, azok hatásainak teljes körű feltárása, valamint a természeti kockázatoknak és a gazdasági tevékenységek kockázatai felmérésének, megelőzésének és mérséklésének a támogatása. Ebben a vonatkozásban az árvízvédelem egyértelműen elsőrendű prioritást élvező terület.

3.1.2. Regionális politika és az árvizek

A megelőző (infrastrukturális) befektetések, és közöttük az árvízvédelem költségei a Strukturális Alapokból⁸, nevezetesen az Európai Regionális Fejlesztési Alapból⁹ és a Kohéziós Alapból finanszírozhatók. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap hozzájárulhat a kutatási és technológiafejlesztési infrastruktúrák finanszírozásához is.

Az Európai Regionális Fejlesztési Alap illetékességébe tartozó INTERREG-kezdemenyezés támogatást nyújtott a határokon átnyúló árvízvédelmi együttműködés javításához. Az IRMA-projekt („INTERREG Rajna-Meuse Tevékenységek”) a sikeres határokon átnyúló együttműködés és az árvíz elleni küzdelem integrált megközelítésének jó példája. A Rajna és Meuse folyók 1993. és 1995. évi áradásai által előidézett pusztítás ösztönző hatással volt a Hollandia, Belgium, Franciaország, Luxemburg, Németország és Svájc részvételével kezdeményezett transznacionális megelőző program megvalósítására. Az IRMA-projekt teljes költségterve 419 millió euró, amelynek egyharmad részét az INTERREG bocsátja rendelkezésre.

Egy másik INTERREG-kezdemenyezésnek, a SCALDIT-projektnek a megvalósítása 2003-ban kezdődött el, ez a projekt a Scheldt (Escaut) folyó vízgyűjtőjét érinti. Ebben a folyók vízgyűjtő-tervezésével és árvízvédelemmel foglalkozó projektben Franciaország, Hollandia és belga régiók vesznek részt.

A gazdasági és szociális kohézióról szóló harmadik beszámolójában a Bizottság javasolja, hogy a kohéziós politikák által támogatott intézkedéseket korlátozott számú prioritást élvező területre kell összpontosítani a lisszaboni és göteborgi agendákkal összhangban, amely területeken a Közösség beavatkozása a várakozások szerint kifejtetheti ösztönző hatását és jelentős többletértéket nyújthat. A „környezet és kockázatmegelőzés” területe a kohéziós politika számára a jövőre nézve meghatározott központi kérdések egyike. Az „Európai területi együttműködés” elérését célul kitűző jövőbeli kezdeményezés megőrzi és megerősíti a szükséges transznacionális együttműködési tevékenységeket, és az INTERREG által ezen a területen elért eredményekre építkezik.

3.1.3. Az Európai Unió Szolidaritási Alapja

A 2002. évi közép-európai árvízeseeményeket követően az EU létrehozta az Európai Unió Szolidaritási Alapját¹⁰ (EUSF), egy célirányos pénzügyi eszközt, amelynek célja gyors

⁷ COM(2004)101 végleges

⁸ HL L 161., 1999.6.26.

⁹ HL L 213., 1999.8.13.

¹⁰ HL L 311., 2002.11.14.

pénzügyi segítség nyújtása nagy katasztrófák bekövetkezése esetén (amelyek a meghatározás szerint meghaladják a 3 milliárd euró nagyságrendet vagy a bruttó nemzeti össztermék 0,6%-át), hogy a lehetőség szerint segítse az érintett területeket a normál életkörülmények helyreállításában.

Az EUSF csak vészhelyzeti műveletekben vehet részt. Felállításának nem célja, hogy a természeti katasztrófák által előidézett károkhoz kapcsolódó összes költséget fedezze, és nem kártalanít biztosítási fedezettel rendelkező egyedi károkat és veszteségeket. A hosszú távú intézkedésekhez — újjáépítés, a gazdaság újra beindítása, a megelőzés — más pénzügyi eszközök, mindenek előtt a strukturális alapok terhére nyújtott támogatásokat lehet igényelni.

3.1.4. Agrárpolitika és az árvizek

Az agrárterületek és erdészeti területek használatának módja fontos tényező az árvízmelegedés és árvízvédelem vonatkozásában, meghatározó szerepe van a talaj és a növényzet vízmegkötő képessége szempontjából. A közös agrárpolitika (KAP) 2003. évi reformja a szétválasztási és a kölcsönös megfeleltetési mechanizmusokkal — például talajvédelmi tevékenységekkel és a legelőterületek hosszú távú megóvásával a vízmegkötő képesség javítását éri el —, pozitív módon hozzájárul az árvízvédelemhez.

Az éghajlatváltozás megcélzásával a megreformált közös agrárpolitika szintén hozzájárul az árvizek valószínűségének a csökkentéséhez. Az energetikában hasznosítható biomassza előállítására alkalmas mezőgazdasági termelés, vagy az üvegházhatást előidéző gázok csökkentését eredményező kevésbé intenzív állattenyésztés támogatását célzó intézkedések kedvező hatást fejtenek ki az árvízvédelemre.

A közös agrárpolitika keretében a becslések szerint további 1,2 milliárd eurót bocsátanak rendelkezésre 2007-ben vidékfejlesztési célokra. A mezőgazdasági és erdészeti területek hasznosításának javításán túlmenően ezek az intézkedések is hozzájárulhatnak az árvizek enyhítéséhez a természeti katasztrófák (az árvizeket is beleértve) által károsított agrár- és erdészeti termelés segítésének és helyreállításának a támogatásával, és megfelelő megelőző eszközök alkalmazásának a bevezetésével.

3.1.5. Környezetvédelmi politika és az árvizek

A vízügyi keretirányelv (WFD) elfogadásával az EU teljes egészében átstrukturálta vízvédelmi politikáját. Az irányelv megköveteli, hogy mindegyik folyó vízgyűjtőjéhez a jó ökológiai és kémiai állapot eléréséhez integrált kezelési tervet kell kidolgozni. A vízügyi keretirányelv hozzájárul ugyan az árvizek hatásainak az enyhítéséhez, de annak az irányelvnek nem ez az elsődleges célja.

A vízügyi keretirányelvnek az EU egészében történő következetes végrehajtása céljából 25 tagállam¹¹ vízügyi igazgatói és az Európai Bizottság részvételével rendszeresen üléseket tartanak a közös végrehajtási stratégiáról. A 2002. évi nyári/őszi időszakok árvízeseeményei hatására a vízügyi igazgatók a Bizottsággal együttműködve hozzáálltak az árvízvédelmi stratégia kidolgozásához, amely a 2003. júniusában elfogadott legjobb gyakorlat kézikönyvének megjelenését eredményezte. A vízügyi igazgatók csoportja kinyilvánította érdeklődését az árvízvédelemmel kapcsolatos munka folytatása iránt.

¹¹ Bulgária, Románia, Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc szintén részt vesz a vízügyi igazgatók megbeszélésein.

A nemzeti polgári védelmi hatóságok katasztrófahelyzetekre való felkészültségének javítása céljából a Bizottság egy sorozat megfigyelő eszközt fejlesztett ki, amelyek páneurópai szinten előre jelzik és figyelemmel kísérik az áradásokat. Egy lehetséges árvízesemény bekövetkezése esetén a megfigyelt adatokat megküldik az illetékes nemzeti hatóságok és polgári védelmi szolgálatok, valamint a Bizottság által működtetett Megfigyelési és Tájékoztatási Központ számára^{12,13}. Ez a központ hangolja össze a kölcsönös segítségnyújtási feladatokat, amikor ilyen segítségre igényt tartanak. A Bizottság továbbá tanfolyamokat és nagygyakorlatokat szervez a nemzeti intervenciók csoportok számára.

A Bizottság az árvizekhez, tüzekhez, ipari balesetekhez és egyéb katasztrófahelyzetekhez kapcsolódó kockázatok mérséklése céljából az összehangolt fellépést támogatja továbbra is. Az ilyen helyzetek bekövetkezése esetén alkalmazandó egyik közös eszköz a kockázatok feltérképezése. A kockázattérképek lényeges tájékoztatást nyújtanak a nyilvánosság számára, de ugyanakkor fontosak a tervezést végző hatóságok és a biztosítótársaságok számára is. A kockázattérképek kidolgozása szorosan fog kapcsolódni a környezetvédelmi adatok gyűjtésével, tárolásával és kicserélésével kapcsolatos EU-kezdeményezésekhez¹⁴.

3.2. A tagállamok által végzett tevékenységek

Az árvizek jellege és az árvíz kockázatok mértéke Európa különféle részeiben eltérő. Bizonyos tagállamokban, így például Magyarországon, Ausztriában, a Cseh Köztársaságban és Lengyelországban áradás kizárólag folyóból fordulhat elő. Más tagállamokban, például az Egyesült Királyságban, Hollandiában és Németországban a folyók áradásával és a tengerpartok elöntésével is számolni kell.

Az árvíz kockázatok kezeléséhez több tagállam, így például Ausztria, Finnország, Spanyolország, Írország és Hollandia hivatalos iránymutatásokban vagy jogszabályokban határozta meg a védekezés különféle szintjeit. Általában a védekezés szintjeit a árvíz által fenyegetett területen élő emberek száma és az itt található gazdasági/kulturális értékek nagysága határozza meg. Más tagállamokban az árvízvédelmi feladatokat ellátó hatóságok rendelkeznek kiterjedt hatáskörrel az árvíz kezeléséhez szükséges munkálatok megtételéhez. Nem létezik ugyanakkor törvényen alapuló jog egy bizonyos szintű védelemhez.

A közelmúlt árvízeseményei arra ösztönözték a tagállamokat, hogy árvízvédelmi terveket és/vagy stratégiákat dolgozzanak ki. Az Egyesült Királyságban az árvíz kockázatok kezelésére holisztikus és fenntartható megközelítést ösztönző terveket dolgoztak ki. Az Egyesült Királyságban jelenleg az árvízvédelmi eszközök és árvíz-előrejelző rendszerek építése, fenntartása és fejlesztése körülbelül évi 500 millió GBP összegbe kerül: a vízgyűjtő területek árvízkezelési terveinek a becsült költsége az Egyesült Királyságban 45–55 millió euró. Magyarország a közelmúltban indított el egy fenntartható árvízvédelmi és regionális területfejlesztési programot a Tisza-völgye számára.

Sok tagállam árvíz kockázati térképeket dolgozott ki, vagy jelenleg dolgozza ki ezeket. E térképek célja, struktúrája és jellege eltérő, de általában a kockázatos területekre hívják fel a figyelmet, és területrendezési célokra használják Franciaországban egy 1995. évi

¹² A 2001/792/EK tanácsi határozattal létrehozva.

¹³ HL L 297., 2001.11.15., 7. o.

¹⁴ Globális Környezetvédelmi és Biztonsági Megfigyelés (GMES), Európai Térinformatikai Infrastruktúra (INSPIRE) és a GALILEO-program.

törvénymódosítással a kockázati zónák veszélyeztetettségi térképeit az „előre látható kockázatok megelőzési terveivel” javították fel.

A fentebb említett példák sora nem kimerítő, csak arra szolgál, hogy szemléltesse a napjainkban folyamatban levő országos szintű kezdeményezések sokféleségét.

3.3. Nemzetközi együttműködés a határokon átlépő folyókkal kapcsolatban

A múltban az árvizek elleni védekezés nagy részben helyi kezdeményezésekre korlátozódott, a folyó felső vagy alsó szakaszai melletti területekkel történő összehangolás nélkül, gyakran csak áthelyezték a problémát egyik területről a másikra. Olyan folyók vízgyűjtője esetében azonban, mint a Rajna, az Odera, a Meuse, a Duna, a Saar, a Moselle és az Elba, a folyók mentén elterülő országok létrehozta olyan testületeket, amelyek gondoskodnak az összehangolt megközelítés alkalmazásáról a folyók vízgyűjtői kezelésében. Sok ilyen vízgyűjtőben árvízvédelmi terveket dolgoztak ki, vagy dolgoznak ki jelenleg.

A Rajnai árvízvédelmi cselekvési terv keretében a becslések szerint az 1998 és 2020 közötti időszakban felhasználásra kerülő összeg a becslések szerint mintegy 12,3 milliárd euró lesz. Mindezekben túlmenően a Rajna-völgy lakosságának az árvízveszélyre való figyelmeztetése céljából Rajna-atlasz készült. Az atlasz feltünteti az árvízveszélynek kitett területeket (alaptérképek), és szemléletesen megjeleníti az emberre és anyagi javakra jelentett kockázatot különösen veszélyes áradások esetén. Az atlasz kidolgozásának költsége körülbelül 270 000 euró volt.

4. ÖSSZEHANGOLT EU-S CSELEKVÉSI PROGRAM AZ ÁRVIZEK ELLENI VÉDEKEZÉSBN

4.1. Az EU-s cselekvési program

Az árvízeseemények potenciálisan alááshatják az EU fenntartható fejlődésre irányuló erőfeszítéseinek a sikerességét. Az árvizek gyakorisága és súlyossága továbbá a globális felmelegedés miatt folyamatosan növekszik. A probléma csak átfogó és összehangolt fellépéssel kezelhető minden egyes érintett folyó vízgyűjtőjén és tengerparti területen. Európa legfontosabb folyó-vízgyűjtőinek határokat átlépő jellege miatt az EU-szintű együttműködés fontos többletértéket jelenthet az egyes tagállamok által kifejtett erőfeszítések mellett.

Ezért javasolt, hogy a tagállamok és a Bizottság működjenek együtt és valósítsanak meg egy összehangolt árvíz-megelőzési, -védelmi és -méréselő cselekvési programot.

Ennek a cselekvési programnak a lényeges elemei a következők:

- a) minden olyan folyó vízgyűjtőnél és minden olyan partvidéki területen, ahol árvizek az emberi egészségre, a környezetre, a gazdasági tevékenységekre vagy az életminőségre negatív hatást fejtenek ki, javítani kell az együttműködést és a tevékenységek összehangolását árvíz-kockázatok kezelési terveinek kidolgozásával és végrehajtásával;
- b) tervezési és a kommunikációs célokra alkalmazott árvíz-kockázati térképek kidolgozása és megvalósítása;
- c) információcsere javítása, tapasztalatok megosztása, összehangolt fejlesztés és a legjobb gyakorlatok alkalmazásának támogatása;

- d) szorosabb kapcsolatok kifejlesztése a kutató közösség és a vízügyekért, valamint árvízvédelemért felelős hatóságok között;
- e) az érintett közösségi politikák közötti összehangolás javítása;
- f) az árvíz kockázatok tudatosságának fokozása az érintettek szélesebb körű bevonásával és a hatékonyabb kommunikáció alkalmazásával.

4.2. Hogyan javítható a tagállamok, a Bizottság és a többi érdekelt közötti együttműködés

Egy ilyen cselekvési program kidolgozása és végrehajtása különböző szinteken végzett tevékenységeket igényel:

A **tagállamok** az érintett folyó vízgyűjtőjével foglalkozó hatóságokon, országos, regionális és helyi hatóságokon keresztül az árvíz kockázatok kezelési terveinek és térképeinek a kidolgozásáért felelnek. Ezeknek a terveknek és térképeknek a lényeges jellemzőinek leírása a mellékletben található.

A **Bizottság** a felelős az árvízvédelem összehangolásának a biztosításáért és a legjobb gyakorlatok támogatásáért. A Bizottság gondoskodik továbbá arról, hogy adott esetben minden érintett EU-politika járuljon hozzá az árvízvédelemhez. A kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó keretprogramon belül a Bizottság végezni fog közvetlen és közvetett kutatást árvízzel kapcsolatos kérdésekben.

A **tagállamok** és a **Bizottság** együttesen végzik a cselekvési program átfogó koordinálását a vízügyi igazgatók és a Bizottság képviselőinek a rendszeres értekezletei során.

Egyéb érintettek számára szintén biztosított a teljes részvétel lehetősége az árvíz kockázatok kezelési tervének kidolgozásában és végrehajtásában, valamint minden műszaki jellegű kérdésnek a Bizottság által szervezett megvitatásában.

4.3. Az összehangolt EU-együttműködés költsége és várható haszna

Nehéz pénzügyileg meghatározni a közleményben javasolt összehangolt cselekvés által nyújtott többletértéket és többlethasznát. Minőségi szempontból az EU-cselekvés a következő többletértéket nyújtja:

- a) a cselekvések EU-szintű összehangolásának köszönhetően költséghatékonyabb és fenntarthatóbb intézkedések az árvíz kockázatok kezelésében;
- b) az árvíz károkhöz kapcsolódóan az európai fenntartható fejlődést veszélyeztető kockázat csökkentése;
- c) az információ- és tapasztalatcsereknek, a legjobb gyakorlatok közös kidolgozásának köszönhetően magasabb szintű árvízvédelem;
- d) a kutatási tevékenységek jobb összpontosítása és szorosabb kapcsolat a kutató közösség és a politikai döntéshozók között;
- e) átfogó megközelítés az árvíz kockázatok kezelési tervének kidolgozásában és ezeknek az EU finanszírozási programjaihoz kapcsolásában;

- f) fokozott nyilvános tudatosság és részvétel az árvízvédelmi kérdésekben.

5. KÖVETKEZTETÉS

A Bizottság felkéri a tagállamokat, hogy:

- a) támogassák a Bizottság által az árvízvédelem fontosságával kapcsolatosan előterjesztett felmérést;
- b) vegyék figyelembe az EU-, nemzeti, regionális és nemzetközi szinteken folyamatban levő és megvalósításra tervezett cselekvéseket;
- c) támogassák az árvizek megelőzésével, árvízvédelemmel és mérsékléssel kapcsolatosan kezdeményezett összehangolt EU-cselekvést;
- d) hagyják jóvá a Bizottság által előterjesztett összehangolt EU-cselekvés lényeges elemeit, és egyeztessenek az ilyen összehangolt cselekvés kidolgozásához és végrehajtásához szükséges lépésekről.

MELLÉKLET

Iránymutatás az árvíz kockázatok kezelési terveinek és árvíz kockázati térképeknek a kidolgozásához és megvalósításához

A. ALAPELVEK

1. Az árvíz kockázatok kezelési terveit a következő általános érvényű alapelvek szerint kell kidolgozni:

- a) Határokon átlépő folyók: a tagállamoknak meg kell állapodniuk és együtt kell működniük ezeknek a terveknek a kidolgozásában és megvalósításában. Folyók nem EU-országokkal megosztott vízgyűjtői vonatkozásában már meglévő koordinációs mechanizmusokat kell alkalmazni, vagy újak kifejlesztésére kell sort keríteni,
- b) Árvíz kockázatok kezelési terve: folyók esetében az ilyen terveket teljes mértékben össze kell hangolni a vízgyűjtő kezelési tervével és a vízügyi keretirányelv értelmében kidolgozott intézkedések programjaival. A parti területek árvíz kockázat-kezelési terveit ugyanazon határidőn belül kell kidolgozni,
- c) Hosszú távú stratégiai megközelítés: tartalmaznia kell a hosszú távon (50–100 év) várhatóan megvalósuló fejlesztéseket,
- d) Interdiszciplináris megközelítés: a vízgazdálkodás minden érintett szempontját minden szinten (országos, regionális, helyi) be kell vonni: a fizikai terveket, földhasználatot, mezőgazdasági termelést, közlekedést és városfejlesztést, és a természet megóvását,
- e) A szolidaritás elve: az árvízvédelmi intézkedéseknek nem szabad más, a folyók felső vagy alsó szakaszán elhelyezkedő régiókat/tagállamokat befolyásolniuk abban, hogy az általuk megfelelőnek ítélt védelmi szintet elérhessék. A megfelelő stratégia három szintű megközelítésen alapul: visszatartás, tárolás, elvezetés,
- f) Az árvíz kockázatok kezelésének minden elemét tartalmaznia kell: lásd a 2.2. szakaszt.

B. CÉLKITŰZÉSEK

1. Az árvíz kockázatok kezelési terveinek általános célkitűzései az alábbiak:

- Az árvizek káros hatásainak és az árvizek bekövetkezése valószínűségének a csökkentése,
- Az árvíz kockázatok kezeléséhez fenntartható intézkedések támogatása,
- Lehetőségek keresése a természeti folyamatok hasznosítására, és – ha lehetséges – az árvíz kockázatok kezeléséből többszörös előnyök kinyerésére,
- A nyilvánosság és az illetékes hatóságok tájékoztatása az árvíz kockázatokról és azok kezelési módszereiről.

C. A LEGFONTOSABB EREDMÉNYEK

1. Az árvíz kockázatkezelési tervének a megvalósításából származó legfontosabb eredmények az alábbiak:
 - A jelenlegi árvíz kockázatok nagyságrendjének, jellegének és terjedésének a megismerése, és a jövőbeli árvíz kockázatok jellemzőinek a felmérése,
 - Az áradási folyamatok megértése és a folyamatok változási képessége,
 - Végrehajtásra kerülő költséghatékony árvíz kockázatkezelési intézkedések listája,
 - Árvíz kockázati térképek (lásd a „D” részt)
 - Hosszú távú árvíz kockázatkezelési politikák, amelyek megfelelnek a folyó vízgyűjtőjével kapcsolatos célkitűzéseknek,
 - A folyó vízgyűjtőjével kapcsolatos további elsőbbséget élvező cselekvések, tanulmányok.

D. ÁRVÍZKOCKÁZATI TÉRKÉPEK

1. Az árvíz kockázatkezelési tervek elkészítésének az egyik legfontosabb eredménye az árvíz kockázati térképeknek a folyók vízgyűjtője szintjén való elkészítése lesz.
2. Az árvíz kockázati térkép célja:
 - A nyilvánosság tudatosításának fokozása az árvíz által veszélyeztetett területek felől,
 - árvíz kockázati övezetek kijelölésével tájékoztatást nyújtani a veszélyeztetett területekről a területrendezéshez,
 - a befektetések prioritásai meghatározásának, indokolásának és célirányos elosztásának támogatása az embereket, vagyont és a környezetet fenyegető kockázat csökkentése céljából.
3. Az árvíz kockázati térképeknek:
 - a kidolgozását folyók vízgyűjtője szintjén koordináltan kell elvégezni,
 - mind a folyami, mind a hirtelen árhullámokat, és ahol, szükséges, a partvidéki áradásokat is tartalmazniuk kell,
 - megbízható, elegendő és könnyen értelmezhető információt kell nyújtaniuk,
 - minimálisan három különféle kockázati szintet le kell megkülönböztetniük:
 - A. olyan területek szintjén, ahol gyakoriak az áradások,
 - B. olyan területek szintjén, ahol kevésbé gyakoriak az áradások,
 - C. olyan területek szintjén, ahol ritkák az áradások, beleértve azokat a területeket is, ahol áradás a gát meghiúsulása miatt fordult elő.

- jeleznie kell mind a víz/áradás mélységét, mind a potenciális károk nagyságát,
- jeleznie kell mind a jelenlegi helyzet és a jövőbeli árvíz események bekövetkezésekor várható helyzeteket, és
- figyelembe kell vennie a vízgyűjtő medencével kapcsolatos egyéb célkitűzéseket.